

Masarykova univerzita

Právnická fakulta

Katedra finančního práva a národního hospodářství

„Osobní management“

Edvard Beneš

Lídr?

Zpracoval: Jan Fichtner; 348093

Datum zadání práce: 20. 4. 2011

Datum odevzdání: 24. 4. 2011

Resumé

V této seminární práci se budu zabývat otázkou, zda druhý prezident ČSR, dr. Edvard Beneš, má být považován za lídra v pravém slova smyslu a pokud ano, za jakého lídra by měl být pan prezident považován.

Všeobecně jej lze označit buď za lídra povrchního, nebo za lídra niterného. Na konkrétních příkladech z jeho bohatého života budu tedy hledat odpověď na tuto otázku a současně se budu snažit zdůraznit některé aspekty jeho života, které jsou vlastní i mě samotnému, popřípadě ty aspekty, které považuji za nevhodné, ba dokonce nebezpečné.

Klíčová slova

Niterný lídr – táhnou ho myšlenky, ideály, cíle, úspěch skupiny apod.

Povrchní lídr – je popoháněn zejména strachem, penězi alpo.

Appeasement – politika usmiřování, praktikována v roce 1938 zejména Velkou Británií, v závěsu za ní i Francií

Hilsneriáda – nenávistné akce po záhadné vraždě české měšťanské dívky v Polné; za vraha byl označen Žid Leopold Hilsner, který vraždu měl spáchat pro náboženské účely...

Maffie – tajná protirakouská odbojová organizace

Společnost národů – předchůdkyně dnešní OSN

ÚNS – Ústavodárné Národní shromáždění; orgán, který zasedal v letech 1946-1948 a zastupoval jak Konstituantu, tak i Parlament

Obsah

Úvod	5
1) Vliv dětství a dospívání na formování principů a návyků	6
1.1 Vliv rodičů a víry	6
1.1 Vliv studia	6
1) Žák T. G. Masaryka	7
2.1 Osvojení si mentálních principů	7
2.2 Význam životního vzoru pro pochopení Benešovi osobnosti.....	7
2) Okamžiky rozhodnutí – hlava nebo srdce?	8
3.1 Vstup do Maffie a emigrace	8
3.2 Ministrem zahraničních věcí.....	8
3.3 President republiky.....	9
Závěr	12
Seznam použitých pramenů a literatury	13
Obrazové přílohy	14

Úvod

Pohřeb Jana Masaryka byl definitivním umíráčkem nešťastné československé demokracie. Tohoto pohřbu se účastnil i, stále ještě prezident republiky, dr. Edvard Beneš.

Jeho auto přijelo až k budově, v níž se poslední rozloučení konalo. Kdosi z doprovodu otevřel dveře a pan prezident vystoupil. První dojem byl takový, že to je úplně zlomený člověk.¹

Z filmového týdeníku² můžeme krátce vidět pana presidenta, jak sedí v přední řadě v křesle jako tělo bez ducha. Záběr budí dojem, jako by se pan prezident z křesla sunul, jako kdyby neměl sílu na něm sedět.

Oficiální propaganda to sice tajila, ale Edvard Beneš byl v tu dobu již umírající člověk a on sám to věděl až moc dobře. Teď přišel o svého nejbližšího spolupracovníka. Sám si ani nebyl jistý proč a přesto že byl prezident, neměl v podstatě žádnou šanci se dozvědět pravdu.

Na konci se dr. Beneš rozloučil jen s několika nejbližšími přáteli a pozůstalými. Ze záběru se zdá, jako by mu tekly slzy. Nebylo by se ani čemu divit. Dílo jeho a dílo Tomáše G. Masaryka bylo v troskách. President byl na smrt nemocný a do toho byl mnohými lidmi obviňován z podílu na únorovém převratu.

Mnozí soudili, že jako prezident republiky selhal. Podle některých již podruhé. Dostál ovšem prezident své vážné role nebo se skutečně profiloval jako slabý a nerozhodný, za jakého ho mnozí považují?

President republiky by měl být jakýsi vůdce, je to on, kdo stojí v čele státu a kdo by měl jeho lid stmelovat a vést v krajních situacích. Do těchto situací byl Edvard Beneš doslova natlačen hned dvakrát, ne-li vícekrát. Pojdme se tedy povívat, jak se své role dokázal zhostit.

---

¹ (Televize); *Evropská hvězda Edvarda Beneše*-Ze vzpomínek Antonína Suma – tajemník Jana Masaryka. 2004; scénář a režie Petr Lokaj

² www.ct24.cz; Pořad *Archiv ČT 24*. Dostupné z : < <http://www.ct24.cz/vysilani/2010/01/09/10116288585-210452801350002-21:05-archiv-ct24/6/>>

1) Vliv dětství a dospívání na formování principů a návyků

Chceme-li někoho skutečně pochopit, musíme otevřít brány jeho dětství, protože tam se skrývá 80% odpovědí na naše otázky.

Edvard Beneš se narodil v Kožlanech, v malé vesničce v západních Čechách, dne 28. května 1884. Pokřtěn byl jako Eduard, nicméně brzy se začal podepisovat jako Edvard, těžko říci proč.³

1.1 Vliv rodičů a víry

Rodiče Edvarda Beneše byli velmi chudí lidé. Chlapec se narodil jako desáté dítě, takže zažíval velmi často nouzi. Nicméně jeho rodiče byli také velmi schopní a brzy se dokázali vypracovat na místní venkovskou elitu.

Benešův otec Matěj Beneš byl podle vzpomínek samotného budoucího presidenta republiky člověk velmi tvrdohlavý a profiloval se jako český vlastenec. Údajně se kdysi odmítl poklonit jako jediný ze vsi jakémusi vysoce postavenému rakouskému úředníkovi, který zrovna obec navštívil. Malému Edovi často četli před spaním příběhy o české historii, zejména o husitství. Malý Eduard také často vedl pranice s kluky z německých vesnic, které byly od Kožlan vzdáleny jen několik málo kilometrů. Zde se začíná rodit Benešovo národnostní uvědomění. Nicméně to jediné na něj vliv nemělo.

Malého Edu si brzy oblíbil místní farář a Eduard začal ministrovat. Rodiče na něj byli pyšní a všichni ostatní kluci mu záviděli. Eduard byl velmi pobožný, ale vlivem jeho bratrů začal v pozdějších dobách přemýšlet o mysticismu a o náboženství a svou víru začal pomalu opouštět, i když jsem přesvědčen, že kdesi v hloubi duše v něm zůstala zakořeněna až do smrti. Velký vliv na něj měli zejména jeho bratři Vojtěch, Jan a Václav. V rodině Benešů byli téměř všechny děti nad míru přiměřenou poměrům vzdělané. Kdo chtěl, mohl navštěvovat školy. Eduard v obecné škole naprosto vynikal, nicméně stal se také terčem mnoha méně úspěšných spolužáků, kteří se mu vysmívali pro jeho tloušťku a záviděli mu jeho úspěchy. Eda se s nimi nebral. Raději se zavřel doma s knihou a spolužáky ignoroval. Zde se možná začíná rodit jeho věčná touha po spravedlnosti. Sám zažíval jako malý mnohé útrapy, a tak chtěl, aby k ničemu takovému již nikdy nemuselo docházet.

1.1 Vliv studia

Na gymnasiu v Praze, které Eduard navštěvoval, se začíná odehrávat další kapitola jeho života. Jako mladý hoch se začal zajímat o politiku, což byl zřejmě vliv jeho nejstaršího bratra Václava, u kterého se ubytoval. Jeho bratr byl sice zámožný člověk, ale požadoval od Edy, aby mu za ubytování platil 20 K měsíčně, což nebylo málo! A přitom to byl zarputilý sociální demokrat. Eduard si tedy musel začít přivydělávat. Nicméně přes svého bratra se začal seznamovat se sociálně-demokratickými myšlenkami, kterému mu ještě v této době byly blízké. Když přišel 1. května do třídy s červenou květinou v klopě a s rozčuchanými vlasy, celá třída, kam chodili zejména děti zámožných pražských občanů, se na něj vrhla a zbila ho. On se však bránil hlava nehlava a celou rvačku ukončil až pan profesor. Edu si ovšem začali vést jako „rudého“. Jeho známky již nebyly nijak uspokojivé. Mezi spolužáky rovněž nebyl oblíbený, protože odmítal alkohol i cigarety, a tak jej spolužáci přestali vyhledávat. Do toho měl problémy kvůli sportu. Eda totiž začal hrát tehdy rozvíjející se sport, fotbal! Byl členem klubu Slavie. Protože však nebyl zrovna moc šikovný, zlomil si při fotbale nohu a to byl také důvod, proč ho neodvedli na vojnu.

Po maturitě začíná navštěvovat Karlovu universitu, ale velmi brzy Prahu opouští a odjíždí do Francie! Zde se mladému českému klukovi otevírá svět. Na studie si vydělává sám. V Praze strávil jen rok studia, poté začíná navštěvovat Sorbonnu. Po delším pobytu pak navštěvuje Berlín a vrací se zpět do

³ ZEMAN, Zbyněk; Edvard Beneš – Politický životopis, Nakladatelství Mladá fronta; str. 9

Prahy, kde dokončuje studium a získává titul PhDr. O prázdninách navštěvuje rovněž Anglii, ze které je ovšem rozčarován. Považuje ji za mravně pokleslou zemi, kde „píjí velmi silný alkohol“. Opravdu nic pro Beneše. Německo Benešovi také nesesedlo, k srdci mu ovšem přirostla Francie, a tak se do ní vrací a začíná studovat právnickou fakultu v Dijonu, kde získává titul JUDr. V Praze mu jej ovšem nechťejí uznat, bude mu uznán až po skončení světové války, kdy se Beneš stane ministrem zahraničních věcí. Beneš tedy procestuje kus světa a získává obrovský rozhled. Začíná se zajímat i o otázky pohlavní výchovy, což je na tak prudérního člověka⁴, jak on sám sebe později označí, zvláštní. Edvard Beneš se začíná zajímat o prostituci, dokonce o mužskou homosexuální prostituci. Ve Francii již homosexualita nebyla trestným činem, v Rakousko - Uhersku stále ano.⁵ Edvard dokonce podniká jakési osvětové programy v Čechách, ale zda s nimi má úspěch, těžko říci...

1) Žák T. G. Masaryka

Hovoříme - li o Benešovi jako o žákovi T. G. Masaryka, nemáme tím na mysli jenom skutečnost, že Beneš byl skutečně studentem – posluchačem prof. Masaryka, ale máme tím na mysli i skutečnost, že T. G. Masaryk byl duchovním otcem Edvarda Beneše až do Masarykovy smrti v roce 1937.⁶

2.1 Osvojení si mentálních principů

Profesor Masaryk byl bezesporu velmi odvážný člověk, který se nebál pro pravdu riskovat i svůj vlastní život. Typickým příkladem je „hilsneriáda“ nebo „boj za ne/pravost rukopisů“. Během hilsneriády byla Masarykovi v jeho domě rozbita okna, studenti jej vypískali z přednášek a v Polné, kde k vraždě došlo, se musel ubytovat pod cizím jménem, jinak by jej lidé asi skutečně zavraždili.⁷

Edvard Beneš patřil původně spíš mezi Masarykovi odpůrce, ale pouze ve věcech čistě filozofických. V otázkách politických to byl nakonec „Masarykovec“. Na prof. Masarykovi si vážil jeho lásku k pravdě, jeho mravní ideály, jeho čistou duši, která byla otevřena každému... Možná v mnohých těžkých životních situacích, kdy nevěděl, jak dál, se ptal sám sebe na to, co by asi udělal Masaryk.

2.2 Význam životního vzoru pro pochopení Benešovi osobnosti

Kromě dětství ovlivňují člověka i jeho vzory. Zatímco dnes má mnohý kluk za vzor slavného fotbalistu, který sice „do toho dobře kope“, ale spoluhráče označuje vulgárními výrazy nebo si na pokoj nechá přivést prostitutky, Beneš měl za vzor člověka, který nepil, nekouřil, hovořil několika světovými jazyky, bojoval vždy za pravdu a nikoliv za to, co chce většina a člověka, který žil počestný a spokojený život.

Beneš Masaryka následoval. Říká se, že se dokonce rozhodl po Masarykově vzoru stát se univerzitním profesorem. Titul profesor nakonec získá a přednášet na VŠ bude, ale pouze velmi krátkou dobu.

---

⁴ Musím se přiznat, že na dnešní poměry jsem i já několika přáteli považován za prudérního člověka, zejména kvůli svým odmítavým postojům vůči kouření marihuany. Věřím však, že dr. Beneš by postupoval stejně. V této otázce vidím mravní problém, protože podle mnohých studií marihuana je mnohokrát škodlivější, než cigarety, které ovšem odmítám stejně tak. Považuji za opovrhování lidským životem chování lidí, kteří si dle svého „filozofického přesvědčení“ chtějí život užít plnými doušky a kteří říkají, že až nastanou zdravotní problémy, prostě spáchají sebevraždu nebo postoupí eutanazii, protože život už nebude to, co býval.

⁵ Francie přestala trestat homosexualita již v roce 1791, ČSSR definitivně až v roce 1990.

⁶ Podle některých svědectví držel staříčkový bývalý prezident Masaryk nad Benešem ochrannou ruku a Beneš se s ním přirozeně radil o všech významných věcech, které plánoval v otázce zahraniční politiky státu provést.

⁷ SOUBIGOU, Allain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Nakladatelství: Ladislav Horáček – Paseka. str. 134 - 140

2) Okamžiky rozhodnutí – hlava nebo srdce?

3.1 Vstup do Maffie a emigrace

Když vypukla první světová válka, Edvard Beneš bez váhání vstoupil do protirakouského odboje. Masaryk byl nucen emigrovat, a tak se Beneš stal „jeho mužem“ v Čechách. Přitom všem ještě učil na střední škole. Jeho studenti prý o jeho činnosti věděli, protože Edvard si vůbec nedával pozor. Konspirace v Maffii zřejmě moc nefungovala. V roce 1915 se ale i nad ním stahují mračna. Beneš však dlouhou dobu odmítá emigrovat a nakonec uprchne takřka o vlas.⁸

Toto je první období jakéhosi Benešova vůdcovství. Nikdo ho nenutil, aby vstupoval do odboje, za což mu hrozil trest smrti. Přesto do něj vstoupil a dokonce se vyhoupl na jeho čelné místo. Když ovšem emigroval, dostal se ještě o řád výš. V Masarykově „vládě“ se Beneš stal organizátorem a také štědrým dárcem. Edvard Beneš byl před válkou poměrně zámožný člověk, který dokonce obchodoval na akciovém trhu, nicméně všechny tyto prostředky přenechal Masarykovi, který je použil na prezentaci Čechů a Slováků ve světě.

Vůbec přesvědčit zahraniční spojence, aby uznaly cosi jako Československo, byl nadlidský úkol. O Čechách se v cizině téměř nevědělo, o Slovácích pak vůbec nic. O skvělou propagaci a mnohdy dokonce i o zatajování některých faktů a o přesvědčování se postaral Beneš. Této role se dokázal zhostit skutečně nad míru povolane. Viděl kdy svět, aby byl stát uznán ještě před svým faktickým vznikem?

3.2 Ministrem zahraničních věcí

Masaryk si musel po dlouhou dobu Edvarda Beneše jako svého ministra zahraničí u domácích politiků prosazovat. Čeští politikové, kteří ještě v roce 1918 počítali se zachováním monarchie a veřejně to i dávali najevo, však nemohli popřít Masarykovu autoritu osobnosti, a tak mu vždy vyšli vstříc. Masaryk byl sice prezident typické parlamentní republiky, ale měl mnoho přátel mezi novináři, měl značné finanční možnosti⁹. Navíc Masaryk obdržel jako dar k osmdesátým narozeninám od ČSR 20 000 000 Kč, které nepodléhaly žádnému zdanění... To, co ovšem hrálo největší roli, byla jednoznačně autorita jeho osobnosti. Snad žádná politická strana si nechtěla pošramotit vztahy s prezidentem Masarykem, protože by to mohlo znamenat i pošramocení vztahů s voliči, kteří zpravidla Masaryka zbožňovali. Edvard Beneš jako ministr zahraničí patřil mezi naše nejrepresentativnější zahraniční ministry za celou dobu existence našeho státu. Hovořil několika světovými jazyky, ovládal dokonale společenské chování, akorát alkohol odmítal... To byl snad jediný problém. A ještě jeden problém, nerad cestoval, ale to kvůli Menierově chorobě, díky níž se mu při delších cestách dělaly poruchy rovnováhy. Jako reprezentant státu usiloval o co největší roli Společnosti národů na světové dění. Nakonec se dokonce stal předsedou Rady bezpečnosti Společnosti národů. Poprvé a také naposled nějaký Čech vedl mezinárodní společenství... Beneš na sebe už tehdy mohl být hrdý! Chybělo už jenom jedno – prezidentský úřad.

⁸ ZEMAN, Zbyněk; *Edvard Beneš – Politický životopis*. Nakladatelství Mladá fronta. str. 19-51

⁹ Jeho plat dosahoval celkově až 500 000 Kč ročně, náhrady potom činily dalších 500 000 Kč. SOUBIGOU Allain, *Tomáš Garrigue Masaryk*. Nakladatelství: Ladislav Horáček – Paseka. str. 272

3.3 President republiky

President Masaryk byl v roce 1934 počtvrté zvolen presidentem republiky.¹⁰ Jeho zdravotní stav byl již ovšem natolik vážný, že již při složení prezidentského slibu bylo přítomným jasné, že budou pravděpodobně velmi brzo muset shánět nového prezidenta. Sám Masaryk už velmi těžce mluvil, špatně chodil, a tak se rozhodl, že se úřadu vzdá a že jako svého nástupce doporučí právě Edvarda Beneše. Edvard Beneš byl nakonec zvolen takovou většinou, jakou nikdy nezískal ani Masaryk.¹¹ Do úřadu se nenechal zvolit pro peníze, protože peněz měl již dost. Chtěl následovat Masarykův vzor a chránit republiku před vzrůstající německou agresí. Několik dnů po volbě začíná Beneš aktivně vyjednávat v utajení s německými představiteli o možné smlouvě o neútočení s Německem. Smlouva, kterou uzavřelo Polsko, s ČSR ze strany Německa uzavřena nebyla a Beneš s tím ani nepočítal. Chtěl si ovšem zjistit, jaké výtky budou proti nám Němci používat, až dojde ke krizi politicko-vojenské. Krize na sebe nenechala dlouho čekat. Již v roce 1937 musel president vyhlásit mobilizaci. Podle zpráv tajné služby chystali Němci nečekaný útok. Dodnes není jisté, zda tomu tak skutečně bylo či nikoliv. Nicméně československá zpravodajská služba patřila k předním tajným službám Evropy. Všeobecně se mělo za to, že patří mezi 3 nejlepší evropské tajné služby. Tato tajná služba byla jaksi „osobně věrná“ Benešovi a vlád si popravdě řečeno ani příliš nevěřovala. Vláda také vždy uznávala Benešův vliv na zahraniční politiku, a tak se po roce 1935 stal ministr zahraničí jen vykonavatelem toho, co si narýsoval a zpravidla i dojednal pan president. Edvard Beneš to přitom nemusel dělat. Mohl sedět na Hradě, jezdit na slavnosti, předávat vyznamenání a chovat se jako typický president parlamentní republiky. Ale na to on měl v Masarykovi až moc velký vzor a byl si až moc vědom své jedinečnosti, než aby tak důležité věci nechal na někom jiném, než na sobě.

Přesto se ovšem na poli zahraniční politiky republiky nedařilo. Štvavá kampaň Německa o ČSR, v níž nám bylo předhazováno, že údajně utlačujeme německou menšinu, ovlivnila i veřejné mínění ve Francii a v Anglii, kde se dokonce objevovaly občasné veřejné projevy sympatií vůči nacistickému Německu. Edvard Beneš v tuto chvíli jako taktik udělal to, že Němcům, resp. Sudetendeutsche Partei, dal vše, co požadovala. Otázka státoprávní se zdála být vyřešena. President si ještě pozval novináře a tento obrovský ústupek se snažil co nejvíce zveřejnit.¹² Němci ovšem vyprovokovali potyčky, při kterých musela zasáhnout policie. Beneš ustoupil až tak, že přijal poníženě i anglického vyslance lorda Runcimana a jeho misi, která měla situaci v Československu vyřešit. Lord byl ovšem sympatizant Němců a jeho mise rozhodně nebyla nestranná! Dokonce se s německými předáky zdravil zdviženou pravicí!

Do toho Francie odmítala plnit spojeneckou smlouvu s ČSR. S presidentem nejednaly britská a francouzská diplomacie v rukavičkách. Neváhali jej nechat vzbudit ve dvě hodiny ráno. Edvard Beneš už vůbec nejedl domů do Sezimova Ústí a rovnou přespával na Hradě. Vláda v čele s presidentem po silném nátlaku nejen ze strany Hitlera, ale i ze strany Francie a Velké Británie ustoupila. Hitlerovi to ovšem nestačilo! Nově požadoval ještě jih Slovenska pro Maďarsko. V tuto chvíli už vláda a president odmítli ustoupit a rozhodli, že se budeme bránit. Na to Anglie začala mobilizovat a Francie rovněž. Na chvíli nám svítila naděje, nicméně teď ustoupil Hitler a znovu přesvědčil britského a francouzského premiéra, aby mu ustoupily. Projev Neville Chamberlaina v britské Dolní sněmovně učiněný krátce

---

¹⁰ Ústava zakotvovala v případě TGM výjimku. Každý občan mohl vykonávat úřad prezidenta, který byl sedmiletý, pouze dvakrát. Tomáš G. Masaryk mohl ovšem podle Ústavy kandidovat tolikrát, kolikrát bude chtít on sám.

¹¹ Kromě roku 1918, kdy volba proběhla aklamací, tedy povstáním poslanců NS a provoláním hesla: Ať žije prezident Masaryk.

¹² Edvard Beneš byl první český politik, který znal sílu médií a uměl ji využít.

před Mnichovem považují za jeden z nejostudnějších státnických projevů v historii: „...proč máme umírat za zemi, o níž vlastně nic nevíme a která je nám tak vzdálená?!“¹³ Edvard Beneš nakonec s krvácejícím srdcem ustoupil. I podle náčelníka generálního štábu by vojenský odpor neměl žádný smysl. Trval by nanejvýš tak tři týdny, možná měsíc.

Beneš krátce nato resignoval a opustil zemi. Jeho resignace byla vynucena nejen ze strany Německa, ale i ze strany domácích politiků. Zdálo se, že jedna velká postava našich dějin odešla. Přichází ovšem 15. března 1939 a Edvard Beneš, který právě přednáší v USA, kde je zvolen profesorem roku, porušuje svůj slib a opět aktivně vstupuje do politiky. Ihned píše všem významným osobnostem, které by nás mohly podpořit. Staví se do čela zahraniční vlády, kterou ovšem Anglie i Francie odmítají uznat. Toto je další významný moment v Benešově životě. Beneš přeci mohl dělat nadále univerzitního profesora v USA, peněz měl dost, ale peníze ho nezajímaly. Chtěl odčinit Mnichov, to byl teď jeho životní cíl.

Vlastně se jen opakovala jeho činnost za první světové války, jenže teď už na to byl sám. Masaryk mu již poradit nemohl. Měl s sebou však Masarykova syna Jana, kterého ustanovil exilovým ministrem zahraničí, což znamenalo, že je to Benešův nejdůležitější člověk. Dokonce funkce předsedy vlády byla druhořadá.

Během války Beneš neustále zažíval shon a útrapy. Svou obratnou politikou, kdy dával spojencům najevo zájem SSSR o spolupráci s ČSR, donutil nakonec mnohé vlády, aby se začaly o ČSR více zajímat. Jeho dílem byl i atentát na 3. muže 3. říše, Reinharda Heydricha. Beneš se osobně účastnil plánování celé operace. Za války také začal řešit problém sudetský. Jako správný manažer myslel hodně dopředu a věděl, že až válka skončí, soužití Čechů a Němců bude velmi problematické. Již v roce 1941 naznačoval cosi jako odsun na jedné ze svých přednášek v Anglii. Neviděl dlouhou dobu jiné východisko. Jako sociolog-amatér si dokázal vypočítat, že když se soužití Čechů a Němců radikálně zhoršilo již v roce 1848 a další zhoršování následovalo až k Mnichovu, po válce bude soužití doslova nemyslitelné. On sám navíc Němcům před Mnichovem nabídl snad všechno, co si jen mohli přát. Německá menšina měla v Československu nejlepší postavení v porovnání se všemi ostatními státy, kde Němci jako menšina žili. A přece to nestačilo!

Musel myslet i na vojenské zabezpečení republiky. Obával se, že se může do dvou dekád po válce objevit nový Hitler, a tak začal nenápadně pokukovat po spojencích. Jeho původním plánem byla myšlenka Československo-Polské konfederace za účelem vojenské a obchodní spolupráce. Tato konfederace měla mít současně i jakési strategické partnerství se SSSR. Na Sovětský svaz se původně tak moc vázat nechtěl, i když myslel na to, že to byl vlastně jediný stát, který nás podpořil v roce 1938. Stalin ovšem dal zřetelně najevo, že cosi jako silný mocenský spolek v podobě ČSR a Polska si ve střední Evropě zásadně nepřeje, a tak zbyla poslední možnost – spojení se Sovětským svazem na věčné časy. Beneš ovšem plánoval po nějaké době obnovit i spojeneckou smlouvu s Francií, popřípadě s jinými státy. Chtěl rozsáhlejší koalici, to už se ale rozehrávaly jiné karty. Beneš dosáhl odvolání Mnichova, dosáhl spojenecké smlouvy, i když velmi kontroverzní a po válce dosáhl i toho, že sovětská armáda opustila Československo. Zejména díky spojení se SSSR. Kvůli nátlaku Stalina na odstoupení Podkarpatské Rusi si ovšem uvědomil, že SSSR je jako spojenec nevypočitatelný. Beneš byl ovšem už i nemocný člověk. Vracel se sice jako vítěz a jeho přijetí bylo fascinující, nicméně v době návratu měl za sebou již dvě cévní mozkové příhody. Z ciziny se vracel stařeček... Už to nebyl ten starý Beneš, vždy sebejistý, rozhodný... Ten Beneš, který chtěl mít nad vším přehled, který si sám psal i diplomatickou poštu, protože chtěl v překladu citlivě vyjádřit své myšlenky. Úřad presidenta

---

¹³ BENEŠ, Edvard; HAUNER, Milan. *Edvard Beneš, Paměti 1938-1945*. Vydalo nakladatelství Academia v roce 2007. str. 392

republiky, který mu zůstal zachován, bral již jako jakousi penzi. Vžil se konečně do role ústavního presidenta, což byl slib, který dal politickým stranám již v době druhé světové války. V roce 1946 se konali první poválečné volby, v nichž první místo obsadila KSČ. Pro Beneše to byla tak těžká rána, že z ní utrpěl další cévní mozkovou příhodu. Zbývala mu však ještě jedna naděje v podobě Marshallova plánu, jehož byl velkým zastáncem. SSSR nám ovšem přijetí této pomoci zakázal a v této situaci nemohl již nic dělat ani Beneš. Sám byl v té době tak nemocný, že se reálně očekával jeho skon. To bylo ovšem veřejné tajemství. Na záběrech z 1. 1. 1948 si musel každý všimnout, že prezident je nemocný. Jeho tvář byla naprosto vyčerpaná. Tragické únorové dny byly posledním hřebíčkem do jeho rakve. I přes svou těžkou nemoc odolával nátlaku KSČ na jmenování nových ministrů na Hradě 5 dnů. Komunisté organizovaly stávky, protesty, vyzbrojily Lidové milice, dokonce i Stalin se nabídl, že přijde Gottwaldovi na pomoc. O tom všem se Beneš ještě dozvěděl. Na Pražském hradě jej však komunisté úplně izolovali. Vyměnili mu i hradní stráž a za ni dosadili pohotovostní pluk SNB se samopaly. Když je Beneš vyhazoval, ignorovali ho. Stávku proti Benešovi drželi nakonec i všichni pracovníci jeho kanceláře. Někteří sem byli dosazeni, někteří ji drželi ze strachu. Demokratická opozice byla v rozkladu. V jejich řadách panoval naprostý zmatek. President čekal, že jej alespoň někdo přijde podpořit, že přijdou Sokolové, že přijdou legionáři, ale nepřišel nikdo. Na Hrad se za ním vydali pouze vysokoškoláci, kteří byli ovšem surově zmláceni příslušníky SNB. Za této situace se Beneš rozhodl, že není jiné cesty, než Gottwaldův návrh přijmout. I západní vlády daly jasně najevo, že aktivně pro demokratickou ČSR nevystoupí. Beneš už byl zase sám... Na Gottwaldovi si prý ještě vymohl slib, že nebudou žádné čistky, žádné perzekuce a žádní propuštění z práce z politických důvodů, žádné vyhazování ze škol apod. Dokonce dal Gottwaldovi údajně i listinu, kde byla jména lidí, kteří neměli být za žádnou cenu perzekuováni, jinak Beneš pohrozil tím, že bude dělat problémy. Gottwald mu přirozeně vše slíbil a Beneš krátce před smrtí prohlásil, že bylo jeho největší životní chybou, že věřil nejen Stalinovi, ale i Gottwaldovi. Beneš se stáhl z Prahy do Sezimova Ústí. Chtěl podat okamžitě po 25. únoru demisi, ale okolí mu to rozmluvilo. Po několika dnech záhadně umírá Jan Masaryk. Ještě před smrtí navštívil Masaryk Beneše v jeho domě v Sezimově Ústí. Benešovo zdraví se radikálně horšilo. Poslední projev řekl na počátku dubna 1948 při výročí založení Karlovy univerzity. Bral to snad jako dík své škole za to, že na ni mohl studovat. Jiné projevy od února neřekl. Na záběrech z tohoto projevu je vidět, že při příchodu k řečnickému pultu ho chvíli podpírají, chvíli zase jen ostražitě hlídají, dva lidé. Beneš tu vypadal přepadle. Za celou dobu se vůbec neusmál. Celou dobu mluvil pomalu, velmi tiše, skoro by mu ani nebylo rozumět. Už jen čekal na situaci, kdy bude moci podat demisi a ta chvíle se naskytla, když KSČ rušila starou Ústavu z roku 1920. Beneš jasně řekl předsedovi vlády, že s novou Ústavou nesouhlasí a že ji bude vetovat. Nakonec ji nevetoval, protože byl obejit ad hoc ústavním zákonem ÚNS.¹⁴ 7. 6. 1948 tak umírající prezident podává demisi. Na záběrech ho doslova vleče v podpaždí jeho komorní. Tyti záběry ovšem oficiální propaganda „nepustila ven“. Nehodilo se to. Mělo se všeobecně věřit, že Beneš na tom zase tak špatně není. V Sezimově Ústí si Beneš užil 7 týdnů důchodu. Během nich stačil vyslechnout z rádia, že mu KSČ začala cenzurovat jeho Paměti, že na něj útočí sovětský a nakonec i domácí rozhlas jako na buržoazního presidenta apod. Nicméně již 3. 9. 1948 po mnoha dnech bezvědomí president dr. Edvard Beneš umírá. KSČ tak musí kritiku odstranit. Oficiálně přijala komunistická vláda a prezident Gottwald zprávu o smrti Edvarda Beneše „s hlubokou lítostí“... Nakonec byla ještě uspořádána maškara v podobě státního pohřbu, na němž také začalo zatýkání Benešových stoupenců. Národ se probudil příliš pozdě...

¹⁴ Kdyby dr. Beneš vetoval Ústavu, jeho veto by získalo charakter absolutního veta, protože ÚNS končilo volební období, a tak si jej ad hoc ústavním zákonem prostě prodloužilo. Veto by tak nemělo žádnou váhu.

Závěr

Stále kolem sebe slyším nářek nad tím, že jsme se měli v roce 1938 bránit, že Beneš měl v roce 1948 poslat na KSČ armádu apod. Takovéto řeči se vedou zejména v českých hospůdkách mezi lidmi, kterým mnohdy chybí fakta, která by měla zejména formovat jejich názor.

V této práci jsem se snažil prokázat, že dr. Edvard Beneš nebyl člověk, kterému by šlo o peníze nebo o moc, ale že to byl člověk, kterého v managementu označujeme za niterného lídra. V jeho životě je mnoho chvil, které to dokazují. Nikdo ho v roce 1914 nenutil, aby vstupoval do odboje a vzdal se veškerého majetku ve prospěch republiky, nikdo ho nenutil v roce 1939, aby se opět postavil do čela národního odboje.

Edvard Beneš svůj úkol splnil. Byl to člověk, který na sebe kladl možná větší nároky, než dokáže jeden člověk zvládnout. To se mu také vymstilo na jeho zdraví. Porušil totiž princip tolerance vůči sobě samému.

Edvard Beneš byl člověk, který byl ochoten odevzdat veškerý svůj majetek na podporu vznešené myšlenky, člověk, který nikdy nepodlehł korupčním tlakům, které na něj byly vyvíjeny a který pracoval pro ostatní vždy více, než je v těchto končinách zvykem.

Mám obavu, že dnes bychom nějakého Edvarda Beneše potřebovali, ale zatím nám tu chybí...

Toto jsou mé závěry.

Seznam použitých pramenů a literatury

BENEŠ, Edvard; HAUNER, Milan. *Edvard Beneš, Paměti 1938-1945*. Vydalo nakladatelství Academia v roce 2007

BROD, Toman. *Osudný omyl Edvarda Beneše*. Vydalo nakladatelství Academia.

HITCHCOK, Edward. *Edvard Beneš, Zsvěřil jsem život míru*. Vydalo nakladatelství Kořínek v roce 2006.

MORAVEC, František. *Špion, jemuž nevěřili*. Vydalo nakladatelství Rozmluvy v roce 1990.

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Vydalo nakladatelství Albatros v roce 2001.

SOUBIGOU Allain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Nakladatelství:Ladislav Horáček – Paseka.

ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš – Politický životopis*. Nakladatelství Mladá fronta.

Média:

Pořad Archiv ČT 24. Dostupné z < <http://www.ct24.cz/vysilani/2010/01/09/10116288585-210452801350002-21:05-archiv-ct24/6/>>

Obrazové přílohy

Edvard Beneš a Tomáš Garrigue Masaryk

Učitel a žák

Edvard Beneš se svou ženou opouští nuceně Česko-Slovensko

Edvard Beneš s blízkým spojencem Československa W. L. S. Churchillem

Formující se základ exilové vlády (Francie 1939)

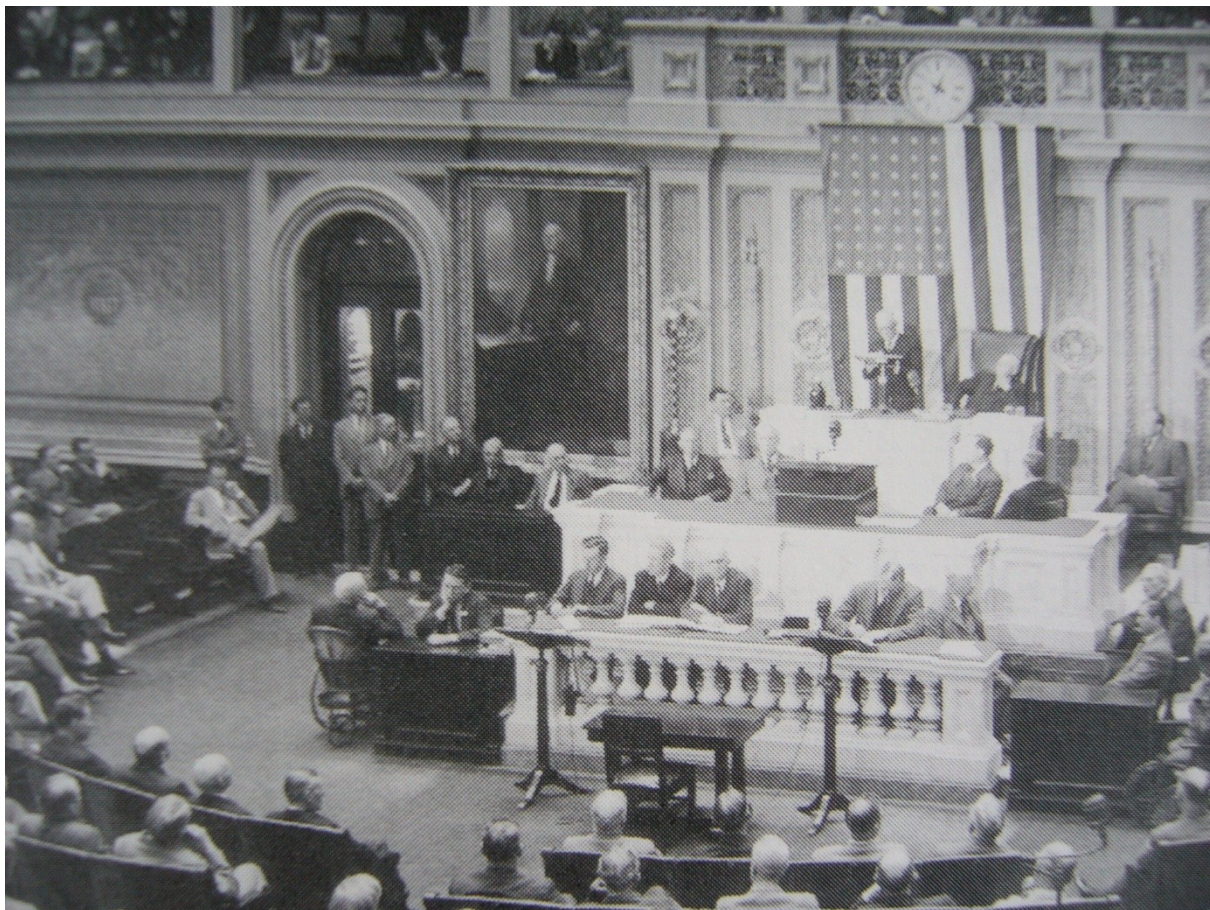
Edvard Beneš s ministrem zahraničí Janem Masarykem a se svými dvěma tajemníky v Anglii

S presidentem USA F. D. Rooseveltem

Slavný projev v kongresu USA.

Se svou ženou Hanou v Sezimově Ústí.

25. 2. 1948 – vzrušené jednání s představiteli KSČ

Demise dne 7. 6. 1948

Poslední foto

Pohřeb Edvarda Beneše

Komunisté nechali ještě kardinála Berana odsloužit mši, poté jej zavřeli do domácího vězení. Mnozí z účastníků se Sokolů a legionářů ve slavnostních byli téhož dne na tomto pohřbu zatčeni a propuštěni až v roce 1960.